

Sygn. akt IC 651/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący:	SSO Joanna Dorota Toczyłowska
Protokolant:	st. protokolant Justyna Nowacka

po rozpoznaniu w dniu 4 marca 2013 roku

na rozprawie

sprawy z powództwa P. S.

przeciwko (...) Spółka Akcyjna w L. Oddział w B. i Powiat (...) – Powiatowy Zarząd Dróg w S.

o zmianę sposobu wykonywania służebności

I. oddala powództwo

II. zasądza od powoda P. S. na rzecz pozwanej (...) S.A. w L. Oddział w B. 5.017 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 3.617 zł kosztów zastępstwa procesowego

III. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Białymstoku powodowi kwotę 84,74 zł tytułem niewykorzystanej części zaliczki

UZASADNIENIE

Po sprecyzowaniu powództwa, powód P. S. wnosił o zmianę sposobu wykonywania umowy służebności przesyłu obciążającej nieruchomość powoda położoną we wsi D. (...) gmina K., oznaczonej numerami geodezyjnymi działek: 50/2, 51/3,50/14,50/12,51/2, w sposób zaproponowany w opinii biegłego z zakresu instalacji i urządzeń elektrycznych – A. Z. i obciążenie całością kosztów inwestycji strony pozwanej. Wniósł ponadto o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w L. kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w sprawie.

W uzasadnieniu wskazał, że jest właścicielem działek będących przedmiotem pozwu, na których znajdują się należące do pozwanego słupy energetyczne średniego napięcia oraz stacja transformatora słupowa 15/0,4 kV typu STSa 20/150.

Powód podniósł, że aktualne usytuowanie urządzeń przesyłowych znacznie utrudnia, a na niektórych odcinkach wręcz uniemożliwia prowadzenie oraz rozbudowę gospodarstwa rolnego, co pociąga za sobą wymierne straty finansowe. Usytuowanie sieci należącej do pozwanego nie pozwala na racjonalne wykorzystanie nieruchomości do produkcji rolno – zwierzęcej i narusza chronione ustawą przeznaczenie społeczno – gospodarcze gospodarstwa rolnego.

Powód wskazał, że z uwagi na istniejące na należącej do niego nieruchomości urządzenia przesyłowe, nie ma możliwości wybudowania zbiornika na gnojowicę oraz rozbudowy obory, co pociąga za sobą niemożność skorzystania

z dotacji unijnych w wysokości 60% wartości inwestycji na zakup maszyn i urządzeń budowlanych. Swoje straty z tego tytułu oszacował na kwotę około 500 000 zł. Powód nie może zrealizować inwestycji polegającej na budowie dodatkowych silosów na składowanie kiszonki oraz budynków garażowych dla maszyn wchodzących w skład parku maszynowego i wiaty do składowania słomy. Dodatkowo podkreślił, że usytuowanie instalacji elektrycznej na działkach nr (...) oraz stacji transformatorowej uniemożliwiają swobodne przemieszczanie się powoda oraz członków jego rodziny i pociąga za sobą konieczność korzystania z dróg publicznych, co naraża ich na niebezpieczeństwo wynikające z korzystania z ruchu drogowego.

Ostatecznie podniósł, że promieniowanie elektromagnetyczne emitowane przez urządzenia należące do pozwanego w negatywny sposób wpływają na stan zdrowia członków jego rodziny (k. 3 – 7, 356).

Pozwany (...) S.A. w L. oddział B. wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu przyznał, że korzysta z należących do powoda nieruchomości w związku z posadowionymi na niej urządzeniami elektroenergetycznymi na podstawie przysługującego prawa służebności gruntowej odpowiadającej w swej treści służebności przesyłu, nabytej w drodze zasiedzenia z dniem 1 stycznia 1985 roku przez jego poprzedników prawnych. Wskazał, że niewątpliwie istnienie urządzeń elektroenergetycznych w postaci linii i słupowej stacji transformatorowej jest utrudnieniem w korzystaniu z nieruchomości, tym niemniej nie uniemożliwia prowadzenia gospodarstwa rolnego i jego rozbudowy, a jedynie ogranicza jej sposób. Zdaniem pozwanego, powód nie wykazał by inny, niż wskazany przez niego sposób rozbudowy był niemożliwy, a także by budowa wskazanych przez niego obiektów była celowa i niezbędna do prowadzenia posiadanego przez niego gospodarstwa rolnego.

Odnosząc się do zaproponowanej przez powoda zmiany treści służebności, pozwany podniósł iż jest to rozwiązanie bardzo kosztowne i nie do przyjęcia ze względów technicznych.

Zaproponował ewentualną przebudowę linii średniego napięcia na linię wykonaną przewodami izolowanymi z możliwością zwiększenia wysokości zawieszenia przewodów, bądź wyniesienie stacji transformatorowej poza obręb nieruchomości należącej do powoda i umieszczenie jej w pasie drogowym (k. 57 – 60).

Wezwany do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Powiat (...) – Powiatowy Zarząd Dróg w S. co do zasady nie sprzeciwił się żądaniu pozwu, z zastrzeżeniem że nowa lokalizacja linii energetycznej powinna zostać umiejscowiona pomiędzy istniejącą linią wodociągową, a linią rozgraniczającą pas drogowy. Wnosił ponadto o nieobciążanie go kosztami postępowania sądowego (k. 201).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powód P. S. jest właścicielem gospodarstwa rolnego składającego się m.in. z działek oznaczonych numerami (...), położonych w miejscowości D.. (...) oznaczone numerami geodezyjnymi (...) zostały przez niego nabyte w dniu 21 listopada 2005 roku.

Przez należące do powoda nieruchomości przebiega linia energetyczna średniego napięcia stanowiąca część głównej magistrali, zasilającej 25 stacji transformatorowych słupowych, zaopatrujących w energię elektryczną 16 wsi i osad o szacunkowej liczbie mieszkańców 2000 osób, w tym podmioty gospodarcze i instytucje użyteczności publicznej, takie jak hydrofarmy czy oczyszczalnie ścieków.

Na działkach nr (...) obręb D. zlokalizowane są słupy nr 213 narożny (...) -12, nr 214 przelotowy P – 14, nr 215 przelotowy typu (...) 12 czynnej linii napowietrznej 15kV, będącej główną magistralą 15 kV S. – J. – C.. Na działkach nr (...) obręb D. zlokalizowane są słup odłącznikowy nr 1 typu RPKo – 12 oraz stacja transformatorowa słupowa 15/0,4 kV typu STSa 20/150.

Pozwany korzysta z nieruchomości powoda w związku z posadowionymi na niej urządzeniami elektroenergetycznymi na podstawie przysługującego prawa służebności gruntowej, odpowiadającej w swej treści służebności przesyłu, nabytej w drodze zasiedzenia z dniem 1 stycznia 1985 roku przez jej poprzedników prawnych.

Gospodarstwo należące do powoda jest gospodarstwem hodowlanym, nastawionym na hodowlę krów mlecznych. W celu dostosowania gospodarstwa do wymogów unijnych oraz jego rozwoju i zwiększenia rentowności, powód planował rozbudowę gospodarstwa poprzez wybudowanie dwóch dodatkowych silosów na kiszonkę, wybudowania zbiornika na gnojowicę oraz rozbudowę obory. Z uwagi na usytuowanie urządzeń przesyłowych należących do pozwanego, powód nie otrzymał zezwoleń na budowę dwóch dodatkowych silosów na kiszonkę oraz zbiornika na gnojowicę. Wobec powyższego odstąpił od występowania o zgodę na budowę budynków garażowych, rozbudowę obory oraz budowę wiaty na składowanie słomy.

Mając możliwość wykonania wyżej wymienionych prac, powód mógłby starać się o dofinansowanie ze środków unijnych na poziomie około 60% wartości inwestycji.

Mimo braku zgody na budowę zbiornika na gnojowicę, powód zdecydował się na przeprowadzenie powyższej inwestycji. Decyzją z dnia 2 stycznia 2007 roku Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w S. nakazał powodowi rozbiórkę budowanego przez niego zbiornika na gnojowicę, z uwagi na wykonywanie prac bez stosownego zezwolenia oraz niemożliwości zastosowania procedury legalizacyjnej. Decyzja ta została utrzymana w mocy przez (...) Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

W odpowiedzi na pisma powoda, pozwany wskazał, że przy realizacji inwestycji mających na celu rozbudowanie gospodarstwa, optymalnym rozwiązaniem byłoby skablowanie istniejącej linii. Całość prac z tym związanych pozwany byłby w stanie wykonać na koszt powoda.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zeznania i wyjaśnienia powoda P. S. (k. 215 – 218), zeznań świadków J. K. (1) (k. 218 – 219), J. G. (k. 219 – 220), J. K. (2) (k. 220), G. S. (k. 220 – 221), oraz dokumentów: odpisu z księgi wieczystej (k. 10), decyzji o nakazaniu rozbiórki zbiornika na gnojowicę (k. 11), pism pozwanego (k. 12, 13 – 14), decyzję organu odwoławczego (k. 15), orzeczenia wraz z uzasadnieniem w sprawie o sygn. akt II Ca 833/10 (k. 119 – 128).

Zeznania powoda oraz przesłuchanych w sprawie świadków nie pozostawiają wątpliwości co do negatywnego wpływu wykonywanej przez pozwanego służebności przesyłu na możliwość rozwijania produkcji rolnej przez powoda. Ich treść nie budzi wątpliwości Sądu. Są one bowiem zgodne z pozostałymi dowodami zebranymi w sprawie, a przede wszystkim wnioskami płynącymi z opinii biegłego z zakresu instalacji i urządzeń elektrycznych – A. S. Z..

W niniejszej sprawie zostały sporządzone dwie opinie. Pierwsza z nich została opracowana przez biegłego z zakresu elektryczności K. B. (k. 232 – 242, 269 – 271). Zdaniem biegłego istniejące urządzenia techniczne zezwalają na wybudowanie obiektów budowlanych wskazywanych przez powoda w pozwie. Co do zasady biegły stwierdził brak przeciwwskazań do realizacji zaplanowanych inwestycji, wskazując jedynie na konieczność sporządzenia stosownych projektów oraz porozumienia z pozwanym dotyczącego czasowego odłączenia zasilania na czas prowadzenia robót budowlanych.

Zarzuty do powyższej opinii złożył powód podnosząc przede wszystkim błąd w ustaleniach faktycznych oraz brak precyzji w odpowiedzi na postawione biegłemu pytania.

W ocenie Sądu wnioski zawarte w opinii biegłego nie pomogły w wyjaśnieniu zasadniczych kwestii związanych z niniejszym postępowaniem. Wobec tego sporządzenie kolejnej opinii zlecono biegłemu z zakresu instalacji i urządzeń elektrycznych – A. S. Z. (k.308 – 313).

W złożonej do akt opinii biegły wskazał, że istniejące urządzenia elektroenergetyczne praktycznie uniemożliwiają wybudowanie obiektów budowlanych mogących służyć prowadzeniu gospodarstwa i inwestycji wskazanych przez powoda w pozwie. Biegły powołał się na § 55 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 roku

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. nr 47 poz. 401). Wskazał, że obecny przebieg linii uniemożliwia przeprowadzenie procesu budowlanego, zaś prawdopodobieństwo, że pozwany wyłączy linię 15 kV na okres umożliwiający zgodne z przepisami przeprowadzenie prac, jest małe.

Zdaniem biegłego, w celu umożliwienia budowy konieczne jest usunięcie wszystkich urządzeń przesyłowych poza gospodarstwo.

Biegły podzielił stanowisko powoda i w opinii opracował propozycję przebudowę linii napowietrznej na linię kablową wprowadzając modyfikacje dotyczące przebiegu linii. Koszt przebudowy biegły oszacował na kwotę 349 487zł, zaznaczając jednakże że wartość ta nie zawiera w sobie podatku VAT.

Zarzuty do powyższej opinii złożyły strony procesu. Pozwany wskazał, że średnica zaproponowanego przez biegłego kabla jest niezgodna ze standardami (...), biegły nie uwzględnił w opinii potrzeby uzyskania zgody właścicieli działek na przebieg linii kablowych średniego napięcia i niskiego napięcia oraz umieszczenia urządzeń.

Przytaczany Powiat (...) Powiatowy Zarząd Dróg w S. wskazał, że biegły nie uwzględnił kwestii kosztów związanych z zajęciem pasa drogowego drogi powiatowej, kosztów umieszczenia w pasie drogowym urządzeń niezwiązanych z gospodarką drogową oraz kosztów zabezpieczenia robót w pasie drogowym i ewentualnych uszkodzeń infrastruktury drogowej, która mogłaby zostać naruszona w trakcie wykonywania robót (k. 327).

Zarzuty powoda koncentrowały się na nieścisłościach opinii oraz nieekonomicznym, jego zdaniem, projektem zaproponowanym przez biegłego. W związku z tym powód zaproponował bardziej ekonomiczne rozwiązania. Ponadto zwrócił się do biegłego z zapytaniem dotyczącym kwestii czy przebudowa urządzeń przesyłowych dokonana przez pozwaną w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku dokonana została zgodnie z obowiązującymi ówczesnie przepisami dotyczącymi odpowiednich odległości pomiędzy urządzeniami a zabudowaniami mieszkalnymi i gospodarczymi na nieruchomości powoda.

Ustosunkowując się do zgłoszonych zarzutów biegły odpowiedzi pisemnej a także wysłuchany na rozprawie, wyjaśnił zaistniałe wątpliwości.

W ocenie Sądu, biegły w sposób logiczny, kategoriyczny i racjonalny odniósł się do wszelkich zarzutów zgłoszonych przez strony. Złożone przez niego na rozprawie wyjaśnienia wykazały, że zarzuty stron w istocie stanowiły jedynie polemikę z poprawnymi ustaleniami i wynikały jedynie z niepodzielania wniosków końcowych opinii. Należy mieć na uwadze, co biegły podkreślił już podejmując się sporządzenia opinii w sprawie, że nie jest on projektantem, zaś przedstawiony przez niego sposób zmiany służebności przesyłu stanowi niejako „propozycję”. Ostateczna decyzja o sposobie wykonania prac, trasie przebiegu linii i materiałach wykorzystanych do przebudowy, a tym samym kosztach z tym związanych, będzie należała do projektanta.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W dniu 3 sierpnia 2008 roku w życie weszły przepisy art. 305¹ – art. 305⁴ k.c. dotyczące służebności przesyłu. Zgodnie z treścią art. 305¹ k.c. nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

Stosownie do treści art. 305⁴ k.c., do służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych. Zgodnie z treścią art. 291 k.c., jeżeli po ustanowieniu służebności gruntowej powstanie ważna potrzeba gospodarcza, właściciel nieruchomości obciążonej może żądać za wynagrodzeniem zmiany treści lub sposobu wykonywania służebności, chyba że żądana zmiana przyniosłaby niewspółmierny uszczerbek nieruchomości władnącej.

Użyte w wyżej wymienionym przepisie sformułowanie „po ustanowieniu służebności” wskazuje, że przepis stosuje się wprost jedynie wówczas, gdy służebność powstała w drodze czynności prawnej lub w wyniku orzeczenia sądu, jednakże biorąc pod uwagę cel, jakiemu służy art. 291 k.c., dopuszczalne jest jego stosowanie przez analogię do służebności nabytych w drodze zasiedzenia (tak też SN w uchwale z dnia 2 czerwca 2010 roku, III CZP 36/10, OSNC 2010/12/163).

Wprawdzie między stronami nie toczyło się odrębne postępowanie dotyczące kwestii zasiedzenia przez pozwanego służebności przesyłu na nieruchomości należącej do powoda, tym niemniej Sąd Okręgowy w Białymstoku rozpoznając apelację od wyroku Sądu Rejonowego w Sokółce w sprawie I C 109/08 ustalił, że poprzednik prawny pozwanego w dniu 1 stycznia 1985 roku, nabył w drodze zasiedzenia służebność gruntową odpowiadającą w swej treści służebności przesyłu.

Powyzsza okoliczność pozostawała bezsporna w niniejszej sprawie.

Ustalenia zatem wymagało, czy faktycznie doszło do powstania ważnej potrzeby gospodarczej, która uzasadniałaby zmianę sposobu wykonywania służebności przez pozwaną.

Przepis nie precyzuje pojęcia „ważna potrzeba gospodarcza”, pozostawiając sądowi kwestię oceny na tle konkretnego stanu faktycznego. Ważna potrzeba gospodarcza powinna mieć charakter obiektywny, nie wystarczy zatem subiektywne przekonanie właściciela rzeczy obciążonej o jej istnieniu, jak również osobisty charakter takiej potrzeby.

W ocenie Sądu, zebrany w sprawie materiał dowodowy, a w szczególności wnioski płynące z opinii biegłego A. S. Z., nie pozostawiają wątpliwości, że istniejące urządzenia elektroenergetyczne (techniczne) praktycznie uniemożliwiają wybudowanie obiektów budowlanych mogących służyć prowadzeniu gospodarstwa rolnego w zakresie pożądanym przez powoda.

Ostatecznie nie kwestionował tego także pozwany. W jego ocenie umieszczone na działce powoda urządzenia przesyłowe nie uniemożliwiają prowadzenia gospodarstwa rolnego, a jedynie ograniczają sposób prowadzenia tego gospodarstwa i jego rozbudowę.

Sąd nie podzielił w tym zakresie stanowiska strony pozwanej. Ograniczenia w rozbudowie gospodarstwa rolnego, wynikające z posiadania na nieruchomości powoda urządzeń przesyłowych, stanowią bowiem istotę powstania ważnej potrzeby gospodarczej uzasadniającej żądanie zmiany sposobu wykonywania służebności. Na należących do powoda nieruchomościach od wielu lat funkcjonowało gospodarstwo rolne, tym niemniej dopiero po akcesji Polski do Unii Europejskiej pojawiły się nowe możliwości (dofinansowania do produkcji, inwestycji), których wykorzystanie uzależnione jest właśnie od budowy nowych obiektów i modernizowania gospodarstwa. Zeznający w sprawie G. S. i J. G., wskazali na fakt że inni rolnicy z miejscowości, w której zamieszkuje powód, modernizując swoje gospodarstwa korzystali z możliwości uzyskania dotacji unijnych do inwestycji. Truizmem zaś jest stwierdzenie, że nowoczesne, dobrze wyposażone gospodarstwo rolne przynosi większe zyski.

Tym niemniej, pomimo tego że przesłanka powstania ważnej potrzeby gospodarczej jaką jest rozbudowa i rozwój należącego do P. S. gospodarstwa rolnego została wykazana, żądanie powoda nie mogło zostać uwzględnione.

Powoływany powyżej przepis art. 291 k.c. umożliwiając dochodzenie przez właściciela nieruchomości obciążonej zmiany sposobu bądź treści służebności, wprowadza dodatkowo element wynagrodzenia. Nie wskazuje jednakże zakresu wynagrodzenia, ani tego kto powinien ponosić koszty zmian związanych ze zmianą treści lub sposobu wykonywania służebności. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w orzecznictwie, nałożenie obowiązku ponoszenia kosztów na właściciela nieruchomości władnącej (w niniejszej sprawie pozwanego) byłoby nieracjonalne i niesłuszne. Legitymacja czynna w sprawie o zmianę treści lub sposobu wykonywania służebności z art. 291 k.c. przysługuje bowiem jedynie właścicielowi nieruchomości obciążonej, który odnosi korzyści ze zmiany. Wynagrodzenie pełni funkcję kompensaty za uszczerbek spowodowany zmianą treści lub sposobu wykonywania służebności (tak też SN w powołanej powyżej uchwale).

Sąd podziela stanowisko wyrażone w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1985 roku, III CRN 364/85 (OSNCP 12/85, poz. 198), że koszty zmiany sposobu wykonywania służebności ponoszą, stosownie do okoliczności sprawy, właściciele obu nieruchomości: obciążonej i władającej, chyba że szczególne okoliczności sprawy uzasadniają poniesienie tych kosztów przez jednego lub drugiego z tych właścicieli. W niniejszej sprawie nie zaszyły żadne okoliczności, które przemawiałyby za uznaniem, że to pozwany powinien ponieść całość kosztów związanych ze zmianą sposobu wykonywania przysługującej mu służebności.

Należy mieć na uwadze fakt, iż do zasiedzenia przedmiotowej służebności doszło z dniem 1 stycznia 1985 roku. Powód nabywając obciążoną służebnością przesyłu nieruchomość w 2003 roku i 2005 roku, miał świadomość stanu prawnego i faktycznego gospodarstwa i wynikających z tego ewentualnych ograniczeń dla dalszego rozwoju prowadzonej przez niego działalności rolniczej. Co więcej, decydując się w 2005 roku na zakup działek oznaczonych numerami geodezyjnymi (...), niejako sam doprowadził do sytuacji w której, należące do pozwanego urządzenie przesyłowe przebiegają praktycznie przez środek posesji do niego należącej. Podkreślenia wymaga, że na etapie budowy, linie napowietrzne były lokalizowane „po granicach działek”. Domaganie się w tej chwili by to pozwany w całości został obciążony konsekwencjami działań powoda, w ocenie Sądu jest nieusprawiedliwione.

Mając na uwadze powyższe, mimo istniejącej ważnej przyczyny gospodarczej przemawiającej za zmianą sposobu wykonywania służebności obciążającej nieruchomość powoda, zaproponowany przez niego sposób przeprowadzenia tej zmiany, a zwłaszcza koszty, które zdaniem P. S. powinny w całości obciążać pozwaną, przemawiają za oddaleniem niniejszego powództwa.

W związku z tym na mocy art. 305⁴ kc w zw. z art. 291 k.c. orzeczono jak w sentencji.

Konsekwencją zapadłego w sprawie orzeczenia, jest obciążenie powoda na mocy art. 98 k.p.c., całością kosztów związanych z niniejszym postępowaniem. Na koszty te składają się uiszczone przez pozwanego zaliczki na poczet opinii biegłych w sprawie – 1 400 zł (k. 224 i 293) oraz koszty zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 3 617 zł. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego została ustalona w oparciu o § 6 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1349 z późn. zm.).